

SCOL'A ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAJTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

cu concursulu Domniloru: **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, **Dr. D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, **Dr. A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu. **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, **Dr. P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m.

de

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si costa pe 1 anu
4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt
a se adresá la redactiune in Naseudu
(Nassod, Transilvani'a).

Naseudu, 8-a Iuliu 1880.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr.
si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care
publicatiune Scrisori nefrancate nu se
primescu, anonime nu se considera.

Indrumari la propunerea limbei in scól'a poporala.

(Urmare).

In pregatirea sa pentru enarare intrebese-se invetiatoriulu totdeun'a: „Care a fostu óre scopolu formalu alu autorelui, candu a scrisu acést'a bucat'a? Avut'a densulu in vedere simtiulu religiosu, simtiulu moralu, esteticu, etc., avut'a dóra dedarea la activitate, la curatienia, la iubirea parintiloru, la supunere fačia de superiori, séu altcev'a?

Se nu se presupuna in fine, ca enararea este o jocareia, e ceva lucru usioru; enararea este unu lucru fórtre greu, este o maestria, care prefinde multa pregatire. Cine a esperiatu, s'a pututu convinge. Pentru aceea de câtu se enareze invetiatoriulu o bucat'a reu, ceea ce ar' fi numai perdere de tempu fora nice unu folosu, mai bine in locul enararei se o cetésca din carte.

Bucat'a enarata din partea invetiatoriului o enaréza si scolarii. Inceputulu se face cu cei mai descepti, apoi urméza cei mai slabuti.

Vediendu invetiatoriulu, ca cutare copilu se impedece in enarare, nu prea grabésca a-lu ajutorá, lase-lu se se invetie a se ajutá singuru, càci cunoscutu este, ca perplisitatea descépta pu-

terile copilului, 'lu face inventiosu si-i intaresce presenti'a spirituala.

In genere ferésca-se invetiatoriulu a vorbi prea multu, càci atunci copilulu vorbesce prea puçinu si remane nedepinsu in vorbire. De aci urméza apoi aceea lipsa de espresiuni, ce intempinamu la scolarii din multe scóle.

Decumva scolarii incepetori, pâna ce 'si castiga óre-care desteritate in vorbire, nu potu enará liberu bucat'a de cetire, atunci invetiatoriulu i conduce la acést'a prin intrebari acomodate.

Intrebarile puse trebuie se fia astfelu, câtu copii se póta respunde cu cuvintele, ce li-s'au spusu in enarare. Respunsurile copilului trebuie se fia clare, in propositiuni intregi, se fia exprimate cu unu tonu naturalu asiá, câtu din densulu se se póta vedé, ca copilulu e domnulu ideiloru si vorbeloru sale.

Tóta intrebarea se fia indreptata catra toti scolarii, càci invetiamentulu e pentru toti.

Scolarii, cari sunt in stare a respunde la intrebare, ridica puçinu — nu mai susu de câtu capulu — dóue degete dela mân'a drépta, fora cá se se scóle dela iocu séu se conturbe liniscea prin strigari séu vragirea cu mân'a in aeru. Dinridicarea mânei se vede, câti scolari sunt atenti si câti intielegu, ce se propune.

Invetiatoriulu pune antâiu întrebarea, apoi numesce pre scolarulu, carele are se răspunda. Acest'a este unu mijlocu de a tiené atentiunea încordata.

Cá in tóte, asiá si aicea se recere pacientia din partea invetiatoriului. Pretinda acuratetia, dar' pretensiunea se fia împreunata cu o tractare amicabila, defectele in vorbire se fia îndreptate cu blandetia, cá asiá copilulu avendu incredere, se răspunda din placere.

Dupa-ce bucat'a s'a enaratu astfelu, urméza cetirea ei din legendariu. Acuma scolarii, la ordinulu invetiatoriului, 'si scotu legendariele, si invetiatoriulu cetesce însusi bucat'a de cetire. Copilulu invétia a cetí cu deosebire audiendu pre invetiatoriulu seu cetindu. Déca invetiatoriulu cetesce bine, si scolarii sei voru cetí bine; cetindu inse invetiatoriulu reu, si scolarii sei 'si însusiescu cetitul reu. Ori-ce defecte are invetiatoriulu in cetire, acele trecu si la scolarii sei. Am cunoscutu pre unu invetiatoriu, carele aítu la vorbirea libera, câtu si la cetire pronunciá astfelu, câtu la finea mai a fiacarui cuventu se audiá câte unu í. Multa ostenéla a costatu pre sucesorulul seu, pana a pututu desradeciná pre acelu í. In unii a remasu pentru tot-déun'a.

Invetiatoriulu trebuie se cetésca cu voce si tonu naturalu, càci prin acést'a nu numai dà scolariloru esemplu viu, cum au se cetésca si densii, ci i conduce in întielesulu cuprinsului lecturii, care este conditiune principala pentru cetitul logien.

Bucata cetita de catra invetiatoriu o cetescu si câtiv'a scolarii mai buni, apoi urméza esplicarea cuprinsului dupa tóte formele, ceea ce e mai principalu.

S'ar' paré, ca copilulu are o idee clara despre tóte acele expresiuni, de cari se folosesc cu usiurintia in praxa; inse cercandu lucrulu mai de-aprópe, ne vomu convinge despre contrariu; de aicea putemu conchide, ce idee póte se aiba copilulu despre acele cuvinte, cari i sunt mai straine. Erám odata la preambulare cu unu colega alu mieu. In unu locu dâmu de o grupa de copii de scóla. In enararea sa catra conscolarii unulu folosi de câte-va ori cuventulu „pescariu.“ Sciám ca copilulu e cámu marginitu,

pentru aceea voiamu a affá, ca óre întielege densulu acestu cuventu. Întrebandu ne-am convinsu, ca copilulu nostru sub numele pescariu 'si inchipuía unu omu, ce are pesci de vendutu. Despre aceea, ca cu ce si cum i prinde, copilulu nu sciá nimica. Pana cându copilulu, fiindu vorb'a de pescariu, nu-si va inchipuí in spiritulu seu pre unu omu cu crâsniculu pe marginea unui rîu, de-atâtea si de-atâtea ori cufundandu-lu in apa si scotiendu-lu éra-si, séu cu saculu de pesci amblandu prin apa etc.; pana candu, vorbindu de fauru, nu si-lu va inchipuí cu ciocanu, ileu, foi si alte instrumente; pana candu adeca copilulu nu este in stare se abstraga idea dela realitate: pana atunci nu se póte dice, ca elu scie ce vorbesce. Elu nu cugeta la vorbele sale. Din copii astfelu crescuti se forméza ómeni fora ideii, nededati a cugetá asupra lucrurilor ce le vinu înainte. Acesti'a sunt apoi, cari in viétia de tóte se léga si nimicu nu ispravescu, acestia sunt, cari nici candu nu cugeta la cause, la urmari, si pentru nimicuri se incurca in certe si procese.

Nededarea la cugetare este apoi caus'a imoralitatii si a multoru altoru rele. Deci se invetiamu pre copii nostri mai pre susu de tóte a cugetá, càci „Cine n'a invetiatu a cugetá in tineretie, acél'a nu póte se invetie la betranetie“ dice Rousseau. Éca dara insemnatatea esplicarii cuprinsului.

La esplicare invetiatoriulu tractéza propositiune de propositiune; intréba despre fia care membru din propositiune; si unde vede ca e de lipsa, esplică cuvintele, ce copii nu le întielegu, desvólta, clarifica, îndrépta întielesulu propositiunii; conduce pre scolarii a determiná mai de-aprópe locul, tempulu, modulu si caus'a faptelor, ce vinu in propositiune, i conduce a judecá despre motivele si urmările faptelor, despre scopu si despre mijlócele pentru ajungerea lui, iuschimba unele cuvinte cu sinonimele lor, lasa cá in locul pronumelor se se puna numele, întorce topic'a propositiunii s. a.

Cá pretotindene in propunere, ferésca-se invetiatoriulu si aci de esplicari prin definitiuni, ferésca-se in vorbirea sa de expresiuni, ce copii nu le întielegu, considere tot-déun'a in vorbire gradulu de desvoltage alu copilului. Nu lasa

nice unu cuventu neesplicatu, inse nu probeze a dá esplicari acolo, unde nu trebeu, càci acést'a ar' fi o perdere de tempu.

Finindu cu tractarea speciala, invetiatoriulu conduce pre scolari la recapitularea cuprinsului naratiunei; vorbesce pre scurtu despre persónele ce vinu inainte, despre insusirile lor, despre fapte si scopulu lor, si in fine deduce moral'a din bucat'a cetita.

Acum urméza cetirea bucatiei pana la desteritate. Invetiatoriulu nu trece la alta bucat, pana candu scolarii cetescu cum se cuvine pre cea tractata. Mai bine se cetésca o bucat de dicee ori, decátu dicee bucati numai odata, e devis'a tuturoru barbatiloru de scóla.

Unii pedagogi sustient, ca inainte de ce invetiatoriulu ar' enará bucat'a de tractare, se o dea scolariilor spre cetire muta séu tacuta in scóla. De si nu se póte dice, ca cetirea muta ar' fi dóra unu mijlocu esentialu pentru progresulu in cetire, totusi considerandu, ca invetiatorii scóleloru poporale au a se ocupá cu mai multe despartieminte, acést'a impregiurare póte serví si cá ocupatiune pentru scolarii unui despartiemintu, pana ce invetiatoriulu 'si reguléza aface-rile cu altu despartiemintu, cu deosebire la bucatile de intiesu mai usioru si dupa ce scolarii sunt cá m dedati a scrutá si densii insisi dupa cuprinsu. Ochiulu invetiatoriului si in tempulu acést'a trebeu se veghiéze asupr'a scolariului.

Defiga pentru cetirea muta unu tempu anu-mitu si pretinda apoi, cá, in câtu cugeta, ca e posibilu, scolariulu se-si dée séma de cele ce a cetitu.

Atátu despre naratiune.

Procedur'a la tractarea descrierei difere-sce de ceea a naratiunei intru-atát'a numai, ca invetiatoriulu, inainte de a cetí bucat'a, ce voiesce a tractá, in locu de a-o enará liberu, face pre scolari cunoscuti cu obiectulu de trac-tare, presentandu-lu in natura séu in tipu. Avendu invetiatoriulu obiectulu séu tipulu obiec-tului, 'lu arata scolariilor, i conduce a vorbí despre form'a si partile lui, despre modulu de vietuire, despre folosulu séu daun'a, ce aduce omenimei, si altele.

Ce privesce descriele geografice, inve-tiatoriulu face esplicarile de lipsa pe bas'a unei

mape séu a unui desemnu facutu de densulu pre tabla; incatu pentru fenomenele naturale, invetiatoriulu produce inaintea scolariilor sei experimentele respective.

Asia invetiatoriulu conduce pre scolari, cá mai antaiu privindu se cunósca bine obiectulu, ce se tractéza, si numai dupa aceea pasiesce mai departe, cetindu mai antaiu insusi bucat'a respectiva, lasandu a se cetí prin câti-va scolari mai buni si esplicandu, ceea ce cugeta ca recere esplicare; apoi urméza cetirea bucatiei pana la desteritate.

Acum câte-va cuvinte despre poesíi.

Unele dintre bucatile de cetire sunt com-puse in poesía. Precum am disu mai susu, po-esi'a represinta séu o naratiune, séu o descriere; pentru aceea si tractarea difere dupa aceste forme deosebite. Poesi'a, ce represinta o na-ratiune, se va tractá cá naratiunea, ceea ce represinta o descriere, se va tractá cá de-scrierea. O deosebita aplicare au scolarii la cetirea poesielor de a intoná rim'a din capetulu rendului; pentru aceea trebeu cá invetiatoriulu inca din inceputu se se nisuiésca a prevení a-cést'a aplicare. Cetirea sa esemplara póte con-duce pre scolari la pronunsierea adeverata. Po-esiele tractate se invétia de rostu, se recitéza fora afectare, si avendu melodia sunt de a se cantá.

Proverbiele. Unu feliu de materialu in-teresantu mai aflamu in cartile de cetire. Sunt adeca proverbiele, séu dupa cum cu dreptu cuventu se numescu de unii scriitori: „filosofi'a poporului.“ Proverbiele contienu in forma de sentintia multime de adeveruri, ce intempinamu in viétia; ele sunt eflusulu esperientieloru ome-nesci. Ele insotiescu pre omu pre cararea vic-tiei, delectandu-lu in óre de bucuria, consolán-du-lu in óre de intristare, dandu-i svatu in óre dubie. Poporulu romanu e avutu in respectulu acést'a. Proverbiele sale atátu dupa numirea, câtu si dupa insemnatatea lor, sunt o adeverata comóra nationala. Scól'a poporala, care este pentru poporu, nu póte se neconsidera acestu tesauru natiunale.

Proverbiele aflatóre in legendariu sunt dara a se tractá dupa valórea lor. Acést'a tractare se póte face in dóne moduri, si adeca:

1. Prin o circumscrisiere simpla. Se privim unu exemplu. Mincinosulu n'are crediementu. Unu omu, care spune neadeveru in mai multe renduri, se numesce mincinosu, nu-lu mai credu nice atunci, candu spune adeverulu; de aicea urméza proverbiulu: Mincinosulu n'are crediementu.“

(Va urmá).

Legea de pensiune.

Recercati de repetite ori si cu totu de-adinsulu de catra mai multi invetiatori prenumerati la fóia nóstra, venim a publicá si in „Scól'a Româna“ legea de pensiune, indispensabila pentru toti invetiatorii si pentru tóte comunele, cari contribue, cu voia ori fora voia, la fondulu de pensiune alu tiei. Totu odata anunciamu din capulu locului, ca acestu articlu de lege, odata publicatu in „Scól'a Româna“, se va tipári si in editiune separata, cu unu pretiu cátu mai moderatu, cá astfeliu se si-lu póta procurá fia care invetiatoriu interesatu, si studiandu-lu apoi cum se cuvine, se fia in stare a-si cautá si aperá drepturile, ce-i competu in virtutea legii positive.

Articululu de lege XXXII

despre pensionarea invetiatoriloru si educatoriloru dela instituttele publice pentru invetiamentulu poporalu si pentru crescerea copiiloru mici, precum si despre ajutorarea veduveloru si a orfaniloru loru.

(Sanctionatu la 3 Maiu 1875. Publicatu in camer'a deputatoru la 10 Maiu 1875, in a magnatiloru la 11 Maiu 1875).

§ 1.

Pentru invetiatorii si invetiátorele, pentru educatorii si educátorele dela instituttele publice pentru invetiamentulu poporalu, dela instituttele publice pentru crescerea prunciloru orfani si seraci (intru cátu aceste instituttele, dupa cursurile loru de invetiamentu, se tinu de categori'a scóleloru poporale), dela casele de caritate si dela instituttele publice pentru crescerea copiiloru mici (gradinele de copii) se infiintéza unu institutu regnicolaru de pensiune si ajutorare, din care se garantéza o pensiune ordinara invetiatoriloru si invetiátoreloru cu indreptatire la acést'a in sensulu legii presente, ér' veduveloru si orfaniloru loru li-se asigura unu ajutoriu ordinariu.

I.

Indreptatirea la pensiune si subventiune.

§ 2.

La pensiune sunt indreptatiti:

1. Toti invetiatorii ordinari si adjuncti séu invetiátorele, cari sunt aplicati la ori ce scóla popo-

rala publica in sensulu art. de lege XXXVIII din 1868 si cari sunt invetiatori diplomati in sensulu §-lui 133 alu legii scolare din 1868; precum si acéi invetiatori fora diploma, cari deja la publicarea art. de lege XXXVIII din 1868 eráu aplicati cá invetiatori ordinari si de atunci incóce si-au doveditu cua calificatiunea de invetiatoriu, fia in modu practic inaintea inspectorulu scolaru de statu, fia prin depunerea esamenulu la o preparandia publica, si despre acést'a potu produce testimoniu.

2. Ingrijitorii séu educatorii (educátorele) cu diploma, aplicati la instituttele publice pentru crescerea copiiloru mici (gradine de copii), cari au absolvatu la vre-unu insitutu publicu cursulu statoritu de catra ministrulu instructiunei publice, séu a dobanditu diplom'a de cualificatiune in urm'a unui esamenu depusu celu puçiuu cu succesu destulitoriu.

3. Educatorii si directorii (educátorele si directórele) provediuti cu testimoniu de cualificatiune pentru scóle poporale si aplicati la instituttele pentru orfani si de caritate, cari in sensulu art. de lege XXXVIII din 1868 se potu considerá cá instituttele publice.

Tuturoru acestoru invetiatori (invetiátore), educatori si ingrijitori li-se computa la pensionare deopotriva timpulu de servitiu, ce l'au petrecutu la vre-unu institutu publicu (respective de crescere ori ingrijire), fia acela confesionalu, comunalu ori de alta natura.

§ 3.

La subventiune sunt indreptatiti:

1. Veduvele invetiatoriloru, educatoriloru si ingrijitoriloru indreptatiti la pensiune in casurile si cu modalitatea, ce se va ratá mai la vale.

2. Orfanii celoru indreptatiti la pensiune, déca sunt nascuti dintr'o casatoria incheiata inainte de pensionare, pana ce implinescu alu 16-lea anu alu vietii, séu si inainte de implinirea aceste etati, pana se casatorescu séu se provedu pe alta cale, in casurile si cu modalitatea aratata mai in josu. La impartasirea veduveloru si orfaniloru cu subventiunea cuvenita nu face nici o deosebire, déca respectivulu invetiatoriu séu respectiv'a invetiátore a muritu fiindu in servitiu activu, ori pe cându erá in pensiune.

II.

Escontentarea finala si pensionarea.

§ 4.

Atátu escontentarea finala, cátu si pensionarea póte urmá séu la propri'a cerere a celui ce doresce a fi pusu in pensiune (pensionare voluntara) séu se póte ordoná de catra autoritatea superiara, chiaru si fora voi'a respectivulu, déca interesulu instructiunei publice pretinde acést'a.

A. *Escontentarea finala si pensionarea voluntara.*

§ 5.

In casurile si pre langa modalitatile prescise in §-lu urmatoriu, cei indreptatiti la pensiuine au dreptulu de a se retrage dela postulu de invetiatoriu dupa propri'a loru dorintia: séu cu escontentare finala, séu cu pensiuine ordinara, care le competa pana la mórte.

§ 6.

La retragerea voluntara din postulu de invetiatoriu capeta escontentare finala:

1. celu-ce a servitu la o scóla publica, séu la unu institutu pentru crescerea copiiloru mici, cá invetiatoriu adjunctu ori ordinariu (ingrijitoriu) celu puçinu cinci ani, inse mai puçinu de diece ani, déca din caus'a unui defectu sufletescu séu trupescu, a unui morbu, séu pentru neputinti'a de a lucrá, a devenitu, fora de voi'a si vin'a sa, pentru totu de-a un'a neaptu de a mai implini oficiulu de invetiatoriu;

2. celu-ce inainte de a fi implinitu cinci ani de servitiu a devenitu, fora de voi'a si vin'a sa, neaptu pentru servitiulu invetiatorescu.

In casulu primu cei ce se retragu primescu in doi ani 50% din sum'a cea mai mare de pensiuine, ce le erá asigurata; in casulu alu doile inse cei ce se retragu primescu odata pentru totu de-auna 50% din sum'a cea mai mare a pensiuinei loru.

§ 7.

Se potu retrage din postulu de invetiatoriu cu pensiuine pana la mórte:

1. cei-ce au plinitu 65 de ani, déca totu de odata au servitu celu puçinu 40 de ani computabili, cá invetiatori ordinari séu adjuncti, la unu institutu publicu pentru invetiamentulu poporalu (crescerea copiiloru mici);

2. cei-ce au servitu celu puçinu 10 ani computabili, cá invetiatori ordinari ori adjuncti la o scóla publica (institutu pentru crescerea de copii mici, orfanotrofiu), déca densii in urm'a unui morbu sufletescu ori trupescu, in urm'a unui defectu séu a unei slabiciuni corporale au devenitu, fora de voi'a si vin'a loru, pentru totu de-aun'a neapti de a mai purtá oficiulu invetiatorescu.

§ 8.

Anii de servitiu se computa dela aplicarea in oficiu, intru câtu aplicarea a urmatu la invetiatori celu puçinu dupa plinirea anului alu 21-le, la invetiátóre celu puçinu dupa plinirea anului alu 20-le alu etatii.

Celoru ce au parasitu carier'a invetiatorésca, dar' mai tardiu éراسi s'au reintorsu la ea, numai atunci li-se va computá la pensionare timpulu de servitiu implinitu inainte de parasirea carierei, déca

voru dovedi, ca au parasitu carier'a invetiatorésca din cause sanitare séu astrinsi de alte impregiurari extraordinare si independente dela voi'a loru, si ca nu au primitu escontentarea finala mentionata in § 7. De aceea atari individi sunt datori, inca cu oca-siunea esirei din corpulu invetiatorescu, a insciintiá pre inspectorulu scolaru comitatensu despre abdicarea loru si a-i arató motivele abdicarii.

Celoru ce trecu din postulu de invetiatori poporali la altu institutu publicu de invetiamentu (d. e. la o scóla media ori de specialitate) séu la inspectoratulu scolaru, mai tardiu inse éراسi se facu invetiatori poporali, li-se computa la pensionare nu numai anii de servitiu de mai inainte, ci si timpulu, câtu au servitu la altu institutu séu la inspectora-tulu scolaru.

Asemenea si celoru ce au servitu la altu insti-tutu publicu séu la unu inspectoratu scolaru, si de aici pasiescu pentru prim'a data pe carier'a de in-vetiatori populari, li-se computa si anii petrecuti in posturile de mai inainte, din timpulu de candu au dobanditu testimoniulu de cualificatiune invetiato-résca si au implinitu celu puçinu alu 21-le anu alu vietii.

Educatoriloru dela institutele pentru crescerea copiiloru mici, dela gradinele de copii, dela intitutele de caritate si dela casele pentru orfani, li-se computa timpulu de servitiu intru tóte asia, cá si invetiato-riloru dela scólele poporale, din diu'a aplicarii loru in oficiu, urmata in virtutea diplomei loru de cua-lificatiune.

Educatorii dela casele pentru orfani si de cari-tate si dela institutele pentru crescerea copiiloru se-raci, cari sunt prevediute cu cursuri regulate pentru instructiunea poporala, trebue se fia cualificati prin diploma si pentru invetiamentulu poporalu.

Acelor'a, cari au trecutu dela institutele pentru crescerea copiiloru mici, dela casele de orfani si de caritate, la oficiulu de invetiatori poporali, li-se com-puta si timpulu implinitu in posturile de mai inainte, in câtu adeca acelu timpu este computabilu, intocmai precum vice-versa se computa timpulu de mai inainte, si invetiatoriloru poporali, cari au trecutu mai tar-diu la unulu din institutele mentionate.

§ 9.

Pensiuinea anuala pentru cei ce in sensulu §-lui 7 sunt indreptatiti a trage pensiuine pana la mórte, este:

1. dupa unu servitiu de 40 de ani computabili, pentru ingrijitorii dela institutele pentru crescerea copiiloru mici, pentru invetiatorii adjuncti si ordinari dela scólele elementare: 300 fl.; pentru invetiatorii ordinari dela scólele poporale superióre si dela cele civile, precum si pentru directorii dela casele de orfani si de caritate: 400 fl.;

2. pana la implinirea anului alu 10-le de servitiu computabilu, pentru toti invetiatorii si ingrijitorii: 40% din pensiunea ce li-se cuvine dupa unu servitiu de 40 ani, cari procente incepundu dela anulu alu 11-le, cresc cu câte dōue procente dupa fia care anu de servitiu.

La statorirea pensiunei nu se computa servitiulu, ce trece preste 40 de ani.

B. Pensionarea prin autoritatea superiōra.

§ 10.

Invetiatoriulu (invetiatiōrea) si educatoriulu (educatiōrea) indreptatitu la pensiune pōte fi pensionatu si fora se fi cerutu insusi, ba chiar' si in contra vointiei sale:

1. dēca se constata in generalu ca — trecutu fiindu de 65 de ani — este neaptu spre a-si implini oficiulu invetiatorescu, pentru slabitiunile betranetiilor;

2. dēca se constata ca, fora privire la etate, este cu deseversire si pentru totu de-aun'a neaptu spre a-si implini oficiulu de invetiatoriu, din caus'a unui morbu spirituale (nebunia) sēu a altui morbu, ori pentru unu defectu ōre care. (Va urmá).

Invetiamentulu intuitivu in scōl'a poporala.

De Ioan u Dariu.

Cursulu I.

(Urmare).

c) Piciōrele — Form'a si intrebuintiarea.

Dintre tōte partile corpului, picioarele sunt cele mai lungi:

1. *Picioarele sunt lungi.*

Picioarele nu sunt preste totu de-o potruva de grōse; susu sunt mai grōse si josu mai subtiri.

2. *Picioarele sunt susu mai grōse, josu mai subtiri.*

Mānile sunt rotunde, picioarele totu asiá.

3. *Picioarele sunt rotunde.*

Mānile se potu indoi si sunt mobile, picioarele totu asiá.

4. *Picioarele se potu indoi, sunt mobile.*

Cu ce ai venitu tu pāna aici? Cu picioarele poti amblá.

5. *Cu picioarele putemu amblá.*

Cāndu vrei se mergi iute dela unu locu pana la altulu, atunci fugi.

7. *Cu picioarele putemu fugi.*

8. *Cu picioarele saltamu, sarimu, tropaimu, lovimu, strivimu, frecamu, pasimu, alergamu, etc.*

Se se compareze braēiele cu picioarele dupa form'a si intrebuintiarea lor!

A. Intrebuintiarea braciilor si a picioarelor totu in acelasi timpu.

Cāndu vrēi se te c tiari sēu se te sui intr'unu pomu, cá se iai pōte pōme, atūti intrebuintiezi si braēiele si picioarele, totu asiá cāndu te dai josu.

1. *La suire (catiarare) si scoborire intrebuintiamu si mānile si picioarele.*

Sciī tu innotá? Dar' tu? Cāndu innoti, abati si din māni si din picioare. Pentru ce?

2. *La innotare intrebuintiamu si braciile si picioarele.*

3. *Intrebuintiamu si mānile si picioarele, cāndu: seceramu, cosimu, tiesemu, candu ne jucamu de-a pil'a, etc.*

B. Partile partilor de capetenie ale corpului omenescu.

a) Capulu: Numirea si positur'a partilor lui.

Partea acēst'a de dinainte a capului se chiama **faēia**.

1. *Faci'a este partea dinainte a capului.*

Partea din dreptu se chiama **cēfa**.

2. *Cēfa se chiama partea din dreptu a capului.*

Partea acēst'a de sus a capului se chiama **crescetu** sēu **vērfulu** capului.

3. *Crescetulu este partea cea mai de sus a capului.*

Partile feēiei sunt: fruntea, ochii, nasulu, obrazii, gur'a, falcile.

De amendōue partile capului, iudrēpt'a si in stāng'a este câte o urechia. Urechile inca sunt parti ale capului.

Unde se afla fruntea? Care e urechi'a ta cea drēpt'a? dar' cea stēng'a?

Asiadar' partile capului sunt aeeste: crescetulu, cēfa, fruntea, ochii, nasulu, gur'a, obrazii si urechile.

Fruntea: Form'a si intrebuintiarea.

Fruntea e neteda, cu deosebire la copii; ōmenii cei betrāni au multi o frunte incretita. Cāndu cine-va e necajitu sēu fora voia, ori superatu, se vede mai totdeun'a cu fruntea ceva incretita si posomorita.

Nasulu: Form'a si intrebuintiarea.

O parte a capului, carea sta togmai in mijloculu feēiei intre obrazi, este **nasulu**.

1. *Nasulu e in mijloculu feēiei.*

Cāndu ambli nōptea pe intunerecu prin casa, dēca te lovesci de ceva cu capulu, antāiu te lovesci la nasu, pentru-ca nasulu e ceva mai esitu afara din faēia.

2. *Nasulu e esitu din faēia.*

Nasulu este susu mai subtire, josu mai grosu. Sunt nasuri drepte, strēmbe, lungi, scurte, grōse, subtiri, carne etc. In partea de josu a nasului vedemu dōue gauri, a-celea sunt **narile**.

3. *Nasulu are doue nari.*

Tine-ti gur'a inchisa strēnsu si strēnge-ti si nasulu bine cu mānile! . . . Acum tineti mult asia! . . . Ce e, nu mai puteti tiné?! De ce? . . . Asiá e, dēca a-ti tiné mai multu, v'ati innecá si a-ti mari. Cu nasulu resuflamu aeru, cu gur'a inca, dar' mai multu cu nasulu.

4. *Cu nasulu resuflamu aeru.*

Ce e acésti'a? (Invetiatoriulu arata o flóre, póte care n'ar' fi asia cunoscuta copiiloru). Óre are ea mirosu? Ean' vedi Ano, cum mirósa? Ce a facutu An'a cu flórea? O a pusu la nasu. De ce? Ce mai facemu asiadara cu nasulu?

5. *Cu nasulu mirosimu.*

Bunulu Ddieu de buna séma pentru aceea ne-a lasatu nasulu, cá se resuflamu si se mirosimu cu elu. Déca carnea sta mai multu timpu nesarata, se impute. De unde ai sci tu, ca s'a imputitu. Déca n'ai avé cu ce mirosi? Bucatele stricate sunt nesanetóse: fora nasu nu le-ai puté deosebí, de mirósa rou séu nu.

Ochii: Form'a si intrebuintiarea.

Gâci gâcítórea mea: „Am dóue gheme negre si câtu le aruncu, alátu se ducu.“ (Ochii)

Tu me poti vedé pe mine, poti vedé pre conscolarii tei. Cu ce vedi tu? Asiá-e, tu vedi cu ochii. Câti ochi ai tu? Fiacare omu sanetosu are doi ochi. Nuc'a e rotunda, alun'a inca, cerés'i'a inca, ochii inca sunt rotundi.

1. *Ochiulu e rotundu.*

Partea din afara a ochiloru se vede alba cá albusiulu oului fertu, de aceea se si numesce albusiulu oului; in mijloculu lui se vede unu punctu negru, aceea e stéu'a ochiului.

2. *In mijloculu albusiului este stéu'a ochiului.*

In giurulu stelei ochiului se vede unu cercu mai luminatu ceva, care la unii ómeni e negru, la alții cam verde, la alții capriui; aceea e lumin'a ochiului.

Déca vedemu la unu omu, ca lumin'a ochiului e venata ceva, dicemu ca are ochi vinetii, déca e crapue, are ochi crapui, déca e inchisa are ochi bruneti, etc.

3. *Sunt ochi vineti, bruneti si capriui.*

(Lumin'a ochiului e venata, séu bruneta, séu crapue.

Déca ese fumu cumva in casa, de locu simtimu ca ne doru ochii; totu asiá cându bate ventulu si aduce pulbere. Nici o parte a corpului nu e asia delicata si gingasia cá ochiulu.

4. *Ochii sunt forte delicati si gingasi. (Va urmá).*

Corespondintia.

Cincibiserici, 18 Iuliu 1880.

Domniloru redactori! Ati fostu anunciatu in stima-bil'a fóia „Scól'a Romana“, ca si in Cincibiserici va avé locu unu cursu suplementaru pentru invetiarea limbei magiare; de aceea credu, ca Ve va interesá a primí órecari informatiuni asupra acestui cursu.

La cursu'lu din Cincibiserici a comandatu d-lu ministru Trefort pre toti invetiatorii din comitatele Carasiu si Severinu, cari nu sciunguresce, la numeru 92, ér' cu propunerea limbei magiare a insarcinatu pre d-nii

Lazariciu si Szöllösy, profesori la preparandi'a de statu din Dev'a. Domnii profesori ajunsera aici la 10 ale curentei, dar' ce se vedi? ei nu gasira nici unu invetiatoriu romanu in Cincibiserici. Abia in 12, 13, 14 inceputa a se presentá in grupe mici, astfeliu ca astadi din cei 92 designati pentru cursu, se afla numai 43 invetiatori romani si 14 slavi si nemti, acesti din urma din giurulu orasiului. S'au formatu dóue clase paralele, un'a romana si alt'a germana. In clas'a romana propune d-lu Szöllösy, in cea slavo-germana d-lu Lazariciu; cu ce rezultatu? va aratá sfersitul. O impregiurare grea nu o potu trece cu vederea si adeca departarea, carea din punctu de vedere teoreticu 'si are folósele sale pentru invetiatori, dar' din punctu de vedere materialu este fórte apesatóre. Caletori'a din Carasiu si Severinu pana aici, parte cu calea ferata, parte cu naea pe Dunare, a costatu pre fia care invetiatoriu, 15—20 fl. Pentru unii s'a scosu viaticulu dela comunele respective prin pretorii concernenti, alții inse au venitu pe spesele loru proprie. Dar' apoi numai bunulu Ddieu scie, cum ne vomu reintórce, cáci dela statu, afara de 70 cr. diurne, computate pe 6 septemani, nu este sperantia se mai capetamu ceva. Domnii profesori vediendu-ne necasulu, ne-au apromisu a face pasii de lipsa pentru a ne esoperá dela regimu si bani de caletoria, ér' dela societatile respective bilete de caletoria gratuite séu celu puçinu cu jumetate pretiulu. Tocmai se respandescce scirea, ca vine ministru Trefortu pe aici spre a inspectá cursulu; nu vomu ipsi a-i spune pasurile nóstre.

Orasiulu Cincibiserici are o positia frumósa, pe o cósta inclinata spre média-di, care este acoperita de vii multe, la 1000 jugure. Locuitori are la 23—24.000, cari se ocupa mai multu cu industri'a si cu comerciulu. Pre catu am pututu observá, clas'a aristocratica nu este representata, ci numai cea de mijlocu, a cetatieniloru (Bürger). Plutocrati n'am auditu se fia, dar' toti suntu gazde bune. Tienutulu este fertilu; dar' cu tóte aceste traiulu este scumpu. Símlu mici cá aici n'am vediutu nicairi si costa una 3 cr. Unu chilo de carne variéza intre 56—60 cr. Acum ve puteti închipuá traiulu bietiloru invetiatori cu 70 cr. la di.

Ieri amu facutu o excursiune la bai'a de carbuni, numita „Colonia“, ce se afla spre resaritu dela Cincibiserici, dar' totu in hotarulu orasiului. Proprietariulu minneloru de carbuni este „Societatea de navigatiune pe Dunare“, a carei directiune se afla in Vien'a. Baile sunt fórte mari. Unii din invetiatori s'au scoboritu in ele cu funea, alții au remasu de-asupra si au cercetat masinariile pentru lucrarea ferului, precum si scólele, cari suntu mai multe. Este adeca o scóla poporala cu 6 clase, provediuta cu 7 invetiatori si 2 invetiatóre. Invetiatoriulu diriginte, d-lu Fuchs, are cuartiru liberu si incalditu si 1400 fl. salariu, plus favorulu de a caletori gratis in Austri'a, Germani'a, Hollandi'a, Belgi'a, Itali'a, Turci'a. Acestu barbatu functionéza la scól'a coloniei de 12 ani, dar' se si vede. Atatea colectiuni de instrumente si apa-

rate fizicale, de animale, plante si minerale n'am vediatu nice pe la gimnasil. Am vediatu aici d. e. unu protens din grot'a dela Adelsberg, unu esemplaru de chitu (Haisfisch), o multime de pesci si raci, apoi alge de mare (Lagerpflanzen). Ceialalti invetiatori si cele doue invetiátore au salarie de cate 5-6-7-8 sute florini si cuartire libere. In scóla limb'a de propunere in generalu este cea germana, inse se mai folosescu invetiatorii si de cea croato-serba; in clasele superióre se invétia mai multu unguresce. Totu pe teritoriulu coloniei am vediatu prim'a data castanii nobili fórté mult; de osebitu de acést'a lóte dealurile suntu acoperite cu vii. Poporatiunea din orasiu vorbesce nemtiesce si unguresce, unde si unde se mai aude si limb'a slavo-croata. Nemptii numescu orasiulu „Fünfkirchen“, Ungurii „Pécs“.

Atat'a pentru asta data; cu alta ocasiune mai multe. Pana atunci primiti, d-loru redactori, incredintiarea deosebitei mele consideratiuni.

Nitiu.

Varietati.

(Esamene de cualificatiune). Atragemu atentiunea pl. t. dd., pe cari i privesce, asupra urmatoarelor hotariri consistoriale:

Nr. 1988. B.

Prin acést'a se aduce la cunoscinti'a candidatiloru de preotia, ca esamenele de cualificatiune se voru tiené si in anulu acést'a dela 25-28 Augustu c. vechiu. Cere-rile pentru admitere la acestu esamenu, instruite conformu regulamentulu sinodalu din a. 1873, § 3, suntu a se substerne aici celu multu pana la 31 Iuliu a. c.

Din sedinti'a consistoriului archidiecepsanu.

Sibiu, 28 Iuniu 1880.

Nr. 1897. Scol.

Prin acést'a se face cunoscutu candidatiloru de invetiatori la scólele poporale si capitale din archidiecepsa, ca esamenele de cualificatiune se voru tiené si in anulu acést'a dela 25-31 Augustu c. vechiu.

Cererile pentru admitere la acestu esamenu instruite in intielesulu regulamentulu sinodalu din 1873, §§ 2 si 3, suntu a se substerne aici celu multu pana la 1 Augustu a. c.

Din sedinti'a consistoriului archidiecepsanu.

Sibiu, 27 Iuniu, 1880.

(„Telegraf. Rom.“)

(Stipendiu). Se face cunoscutu, ca Societatea are disponibilu, cu incepere dela antaiu Octobree, unu stipendiu de 1500 lei noi pe anu.

Pentru ocuparea lui se publica concursu.

Obiectulu, pentru care s'a destinatu, este ingineri'a mecanica. Potu concurá studentii romani de peste Carpati in generalu, fia din Transilvani'a, séu Bucovin'a, fia din tienutul Satmarului ori Maramuresiului, alu Urbei-Mari séu Aradului, fia din Banatu.

Dela concurenti se cere: cá pana la 25 Augustu a. c. stilu vechiu inclusivu, se se adreseze cu o petiti'a catra presiedintele Societatii, produce du urmatórele acte:

1. Atestatu de maturitate (bacalaureatu).
2. Atestatu de botezu.
3. Atestatu de paupertate.
4. Atestatu medicalu, constatandu starea sanetatii s constituti'a concurentului.
5. Declaratiune in scrisu, ca se voru conformá dispositiuniloru articolulu 4 din statute, adeca ca dupa terminarea invetiaturei voru remané in patria.

Din sedinti'a comitetului societatu „Transilvani'a“

Bucuresci, 6 Iuliu 1880.

Comitetulu.

(Comisiunea provisorie pentru de a controlá manipularea fondulu de studia si religio-naru a Ungariei) denumita de curundu de Maiestatea Sa este: George Mailáth, iudex curiae, presiedinte; membrii: Primatele Simon, cardinalulu D. Haynald, ablegét u Andabázi, bar. Béla Bánhidu, judele dela curtea de casatiune Béla Barta, taverniculu conte I. Cziráky, profesorulu un. Em. Hajuik, episcopulu Arnold Ipolyi, proprietariulu Ales. Muslay, ablegatulu Thaddáu Prileszky, adv. Franciscu Rudnyánszky, ablegatii Anton Schäffer, bar. Paulu Sennyey si Ladislau Szögyéni-Máich. Cá referentu adv. Rudnyánszky.

(Poporatiunea in Bosni'a si Hertiegovin'a).

Dupa numerarea publicata in 17 Ianuariu are Bosni'a si Hertiegovin'a 43 cetati, 1 suburbiu, 31 opide si 5054 sate, apoi 189.682 casi in cari locuiescu: 1,158.410 de locuitori, 607,789 de gen. barbatescu si 550.651 de ge. fem. Dintre acesti'a sunt: 448,613 muhamedani, 496,761 gr-or., 209,391 rom-cat. 3426 judei si 249 de alte confesii.

Concursu.

Pentru ocuparea postulu de invetiatorésa la scóla comunale de fetitie din Hatiegu, prin acést'a se escrie concursu, cu terminulu pana in 15 Augustu a. c.

Emulumentele sunt:

- a) 400 fl. salariu anualu, care se va solví din cass'a comunala opidana in rate lunare si anticipative;
- b) cuartiru liberu;
- c) 4 orgii de lemne focale, din care este a se incaldí si scóla.

Concurentele au a-si substerne suplicele lor, instruite cu documentele de cualificatiune subscrisulu scaunu scolariu, pana la terminulu defiptu. Acele concurentele voru avé antaietate, care voru posede perfectu limb'a romána si magiara.

Scaunulu scolariu.

Hatiegu, 14 Iuliu 1880.

Bersanu, presiedinte.

Ivascu, notariu.